

Komentarji

Kralj se je ubil. — Ne poznajo grehov

Kralj, cesar ali kronprinc je navadno takrat ubit, kadar ga ubije atentator. Zadnji teden je zgodila izjema. Belgijski kralj se je sam ubil po nesreči, ko je lažil po strmih hribih. Padel je v globel in si razbil glavo.

Belgijski monarhi so figure. Parlament je glavna oblast in kralj le podpisuje zakone in vojaške pisane parade. Dekoracija je kakor na Angleškem in v večini evropskih dežel, ki so še monarhijske. O Albertu pripovedujejo, da je bil zelo energičen in ker se ni mogel izživljati v politiki in državnstvu, je vso svojo energijo posvetil sportu in se tam izživljal ter naposled izživel.

Slavospevi ubitemu kralju glede njegovega junaštva med vojno so pravljica. Vsi monarhi so bili veliki "junaki" v svetovni vojni, ampak nobenemu se ni skrivil niti las na glavi. To je dokaz, da so "junakovali" na varnem, kjer niso treskale granate in kjer se niso bliskali bajoneti. Junaštva kraljev in cesarjev so pripovedke za otroke.

Ker je Belgija dedna monarhija, dobi zdaj novega kralja. Belgija se sicer postavlja z demokracijo in ima politično ter strokovno dobro organizirane delavce, kljub temu trpi kraljevski ornament. Vsekakor misli, da je to ceneje kakor volilna kampanja za predsednika, ki požre milijone dolarjev.

Doba dednih monarhij se bliža k zatonu, vendar ni dosti razlike med ustavnimi monarhijami in republikami v kapitalističnem svetu. Danes vidimo fašistične diktatorje, ki so veliko večji despoti in veliko nevarnejši ljudskim svobodam kakor kateri kralj in kraljiček, ki se paradiro po Evropi.

Gilbert Seldes, ki člankari v dnevnem časopisu, piše, da je "father" Coughlin pozval ameriške kapitaliste, naj se izpovejo svojih ekonomskih grehov, a brez uspeha.

"Father Coughlin poziva banke, državne in industrijske, naj se spovejo in spokore, jaz pa zamačem čakanje tri leta na kakšno znamenje spovedi in keša," piše Seldes.

Mr. Seldes bo lahko še čakal. Le naivni ljudje, ki jih prefiranci vlečejo za nos, verjamejo, da bo socialni in ekonomski misijonar Coughlin pridobil ameriške kapitaliste za spoved in kes s svojimi kričavi pridigami v radio.

Ameriški kapitalisti so zadnji, ki poslušajo Coughlinove pridige. To velja tudi za katoliške kapitaliste, ki niso nič boljši ko protestantovski, židovski ali brezverski kapitalisti. To je dokazal katoliški kapitalist Al Smith, ki je "fathra" Coughlina oštel z gobezdom.

Coughlina poslušajo le katoliški siromaki, katerim ne veljajo tiste pridige; ti nevedni siromaki pričakujejo čudeža od Coughlina, bodo pa še počakali. Ekonomski grehi kapitalizma se ne odpravijo s pridigami, spovedjo in kesom. Odpravijo se samo — in samo s tem — z razlastitvijo privatnega kapitala in socialnim lastništvom vseh sredstev produkcije. Druge poti ni.

Revolta v Argentini

Buenos Aires, 22. febr. — V provinci San Juan na severno-zahodni strani republike Argentine je včeraj izbruhnila revolta proti guberniju Cantoniju, ki je v dvema svojima bratoma vodil nekakšno diktaturo. Vstaja je bila uspešna in diktatura treh bratov je bila strmoglavljena. V boju, ki je trajal dve dni, je bilo 14 oseb ubitih in 50 ranjenih.

NEMŠKI SOCIALISTI SPREJELI NOV PROGRAM

Izrekli so se za revolucionarni socializem: za začasno diktaturo po prevratu in konfiskacijo bogastva

Praga. — Eksekutiva nemške socialistične stranke v glavnem stanem v Pragi je v "Neuer Vorwaertsu", v uradnem glasilu stranke, objavila program, ki pomeni prelom s preteklostjo. Zavrgla je kompromisno taktiko in se izrekla za revolucionarni socializem in neizprosen boj proti Hitlerjevemu režimu.

Program ima sedem poglavij, v katerih eksekutiva razpravlja o raznih fazah boja proti fašizmu in kapitalizmu. Glavne točke programa so:

Vsako vprašanje parlamentarnosti in legalnosti v boju nemškega delavstva proti fašizmu je odpadlo, ker njegovo taktiko diktira režim. Mogoča je le revolucionarna taktika revolucionarnih skupin, ki delujejo za prevrat, ne glede na oseben riziko. S tem v zvezi so odpadli tudi vsi vzroki za konflikte med socialisti in komunisti in je eksekutiva pripravljena sodelovati z vsako skupino, ki stremi za prevratom.

Kadar pride do slednjega, bo sestavljena revolucionarna vlada, ki bo:

1. postavila pred revolucionarni tribunal vse vodilne fašiste in kontrarevolucionarje radi kršitve ustave republike in zločinov nad delavci; vsteti so sodniki, katerim bo odvzel permanentni mandat, in vsi funkcionarji fašistične vlade.

2. Konfiscirala bo vsa velika zemljišča in posestva, katera bo podelila malim farmarjem ali zadrugam, vse večje industrije in veletrgovine ter jih socializirala z vsem bančnim sistemom vred.

3. Volitve v državno zbornico bodo razpisane šele takrat, kadar bo reakcija popolnoma zatrta in strta ter dežela varna pred kontrarevolucijo. Volitve bodo splošne in tajne in le ena zbornica, ki bo izvolila predsednika vlade ter ga pooblastila, da sam izbere ministre in druge visoke vladne funkcionarje.

4. Odpravljena bo "totalistična" vlada in dobe posamezne pokrajine avtonomijo za urejanje svoje socialnega in gospodarskega življenja.

5. Uvedena bo popolna socialna zakonodaja za vse delavce in farmarje. Kmetom bo šla vlada na roko tudi s finančnim podpiranjem agrikulture ter omogočila obstoj malim trgovcem. Intelektualci bodo imeli v novi Nemčiji prosto pot za poet duha v literaturi in umetnosti. Sploh bo vlada stremela za čim višji razvoj življenja materialno in duhovno. Cerkev bo ločena od države.

To je v izjerku program nove nemške socialne demokracije. Kadar pride do prihodnjega preobrata, ne bo storjena kardinalna napaka iz leta 1919, ko so bile razpisane volitve za parlament šest mesecev po revoluciji, kar je buržoaziji omogočilo, da je dobila kontrolo nad Nemčijo. Prihodnja revolucija bo temeljita, pravi eksekutiva, in demokracija uvedena šele tedaj, ko bodo konsolidirani sado-vi revolucije ter absolutno onemogočen povratek buržoazije. Takojšnja potreba je, da delujejo složno vse revolucionarne skupine ter pospešijo preobrat.

Meteorit porušil hišo v Španiji

Madrid, 22. febr. — V prejšnji noči je padel meteorit na neko prazno hišo na robu mesteca Rincondade v okoliših Sevilla in jo uničil. Po padcu meteorita je bila okolica napolnjena z žveplanim smradom.

William Green obsoja klanje avstrijskih delavcev

Predsednik Ameriške delavske federacije izrazil simpatije s socialisti v Avstriji

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, ki je zelo konservativen in je imel doslej zelo malo ali nič dobrih besed za radikalno delavstvo, je v sredo emfatično obsodil pobijanje socialističnega delavstva v Avstriji, zlasti pa topniško bombardiranje delavskih hiš na Dunaju za barbarski čin. Green je dejal, da bo v imenu Ameriške delavske federacije poslal brzojavko simpatij socialističnim strokovnim unijam v Avstriji.

Nov škandal profresol Francijo; jurist umorjen

Glavno pričo v Staviskijevi aferi našli razmesarjeno na železniškem tiru

Pariz, 22. febr. — Staviskijeva škandalna afera, ki je povzročila zadnje krvave izgrede in padec dveh kabinetov, je včeraj znova oživela in grozi izzvati novo politično krizo. Na železniški progi v okolici Dijona so našli razmesarjeno truplo Alberta Princa, generalnega sollicitatorja prizivnega sodišča in — glavnega pričo proti visokim osebam, ki so zapletene v Staviskijev škandal.

Vsa znamenja kažejo, da je bil Princ zvaljen v vlak, ki ga je odpeljal iz Pariza na deželo in tamkaj so ga zadavili, njegovo truplo pa privezali na železniški tir z namenom, da bo izgledalo, kakor da je Princa raztrgal vlak po nesreči.

Princ je imel danes nastopiti pred francoskim vrhovnim sodiščem in izdati nekatere važne osebe, ki so bile v zvezi z ruskim sleparjem Sergijem Staviskijem, kateri je upropastil za-stavljalnico v Bayonnu in osleparil Francoze za okrog 800 milijonov frankov. Zadnje čase je preiskava odkrila, da je bil Staviski tudi vojaški špiun, ki je prodajal Hitlerju in morda še komu neke francoske vojaške tajnosti.

Ta najnovejši zločin je navor razburil francosko javnost in časopisje spet kriči o korumpiranih visokih krogih. O morilcih, ki so Princa zvalili v smrtno past, še ni sledu.

Hitler noče izpustiti Dimitrova

Berlin. — Ko je mati pogumnega Georgeja Dimitrova, bolgarskega komunisti, ki je bil na zatožni klopi radi požiga nemškega parlamenta oziroma so ga naciji skušali omrežiti za zločin, katerega so sami storili, zaprosila za njegovo izpustitev iz ječe, je dobila tale odgovor:

"Če izpustimo vašega sina, bi mogoče pričel z agitacijo proti nam. Mi ga smatramo za nevarno osebo." Vsed te fašistične doslednosti mora Dimitrov ostati v ječi, dasi ga je sodišče oprostilo.

Mrtva ženska oživela med pogrebom

Mexico City, 22. febr. — Jeanne Vernier, ki je po izjavi zdravnikov umrla v tork za srčno kapjo, je včeraj, ko so jo peljali na pokopališče, začela ropotati v krati in vprašala je pogrebce: "Kam me pa vlečete?" Odvedli so jo domov in zdravnik zdaj pravi, da bo okrevala. To se je zgodilo v Lorientu, Spodnja California.

Študentje protestirajo proti militarizmu

New York. — Nad 700 študentov newyorške univerze je na protestnem shodu obsodilo militaristični program ameriške vlade in treniranje rezervnih oficirjev v višjih šolah.

VODJE ADF POSTAJAJO RAZOČARANI NAD NRA

Green in Woll spoznavata, da delavstvo drži vrečo

New York. — (FP) — Plavi orel je izgubil svojo magično moč tudi v očeh voditeljev Ameriške delavske federacije, ki postajajo razočarani nad NRA. Ni še dolgo, komaj nekaj mesecev, ko so gorili navdušenje za NRA, zdaj pa so pričeli spoznavati, da delavstvo zopet drži vrečo.

To je razvidno iz govora Matta Wolla in izjave Williama Greena, podpredsednika in predsednika federacije. Woll je na nekem tukajšnjem shodu rekel, da bodo podjetniki fino organizirani, ko poteče NIRA, delavci pa slabo. Sedma sekcija industrijskega zakona, o kateri so unijaki voditelji rekli, da je "delavski čarter svobode", se je izkazala le "pobožna želja". "Delavstvo je pod NRA postalo disorganizirano prej ko organizirano," po mnenju Wolla.

Slične misli je te dni izrekel tudi Green v časnikarskem intervjuju. Rekel je, da delavstvo ni doseglo tistega, kar je upalo po sprejetju industrijskega zakona. Ves ustroj NRA stremi za protektriranjem interesov delodajalcev; delavci so deležni le obljub. Green je najbolj razočaran, ker administracija neče enforsirati delavske sekcije zakona.

Tema dvema voditeljema federacije se je pridružil tudi newyorški socialist Waldman, ki je na sestanku v Randaki šoli, kjer je govoril tudi Woll, rekel, da ima Roosevelt dovolj moči, da bi lahko ukrotil glodalce. Zakon mu daje moč, da lahko licensira vsako podjetje in ga s tem prisili na izpolnjevanje pravilnikov; ima tudi moč, da lahko sam diktira pravilnike.

Do zdaj pa ni storil ne enega ne drugega. Waldman je mnenja, da se teh pravic neče poslužiti, ker je moč demokratske stranke še vedno konservativni jug, kjer prevladujejo nizke plače, najnižje v deželi.

Woll je pri zadnjih volitvah podpiral Hooverja in je konservativce prvega reda. Nedavno je pa skočil na Rooseveltov voz in pomagal organizirati banke te ob priliki praznovanja Rooseveltovega rojstnega dne. Zdaj se je prelevil v pesimista z Greenom vred.

Mozdni davek na tujezmske delavce v Franciji

Zbornica naložila deset odstotkov davka na mezde nedržavljanov. Dva milijona delavcev prizadetih

Pariz, 22. febr. — Francoska zbornica je včeraj zaključila, da morajo tujezmski delavci v Franciji, ki niso državljani, plačati vladi deset odstotkov mezd, katero prejemajo, ali pa pustiti delo. Okrog dva milijona tujerodnih delavcev bo prizadetih. Namen tega davka je — izgovor tujezmskih delavcev, da bo več prilike za zaslužek za domače delavce.

Prizadeti so tudi priseljeni profesionalci, to je intelektualci in umetniki, ki bodo morali poleg običajnega dohodninskega davka plačevati še deset odstotkov ekstra.

Finančni minister Louis Germain-Martin je nasprotoval temu davku, sklicujoč se na razne pogodbe s tujimi deželami in opozarjajoč na zapletitost, ki lahko pridejo, kajti v tujini bodo ta korak smatrali za diskriminacijo, toda večina zbornice ga ni poslušala.

Inozemci, ki žive v Franciji deset let in več, so izvzeti od tega davka.

"New deal" je povečal potlačanje delavcev

Dollfuss zaplenil socialistično tiskarno

Glavno glasilo socialne demokracije v Avstriji bo odslej fašistični list

Dunaj, 22. febr. — Klerikalno-fašistični diktator Dollfuss je začel organizirati aparat propagande, da pridobi delavstvo Avstrije za svoj režim. V ta aparat propagande je vključil tudi veliko socialistično tiskarno na Dunaju, v kateri se je tiskalo glavno glasilo stranke "Arbeiter Zeitung", razne revije, knjige in druge tiskovine. Tiskarna zdaj počiva, kajti delovno osebo je bilo zadnji teden deloma pobito, deloma je v zaporu ali begunstvu. Do prihodnjega tedna bo tiskarna nameščena z novimi delavci, nakar "Arbeiter Zeitung" spet izide, toda kot — vladni list, ki bo naglašal "katoliške principe krščanskega socializma in krščanske stanovske države", katera bo tip Dollfusovega fašizma.

Dollfusovci in hitlerjevci so začeli s silovito kampanjo za pridobitev socialističnega delavstva. Toliko so naivni, da mislijo, da socialistični delavci menjaajo prepričanje kakor se menja srajca na telesu.

Med tem se pa razširja vest po Avstriji, da so monarhisti, ki se zdaj energično gibljejo v oboženi heimwehrovski organizaciji, že pripravili vse potrebno za vrnitev kronprinca Otona, sina bivšega avstrijskega cesarja Karla. Oton baje prileti v letalu v Avstrijo in zasede prestol svojega očeta.

Frickova družba se je končno podala

Podpisala je pogodbo z uradniki United Mine Workers unije

Pittsburgh. — Dolgotrajni boj za doseg sporazuma med U. M. W. in Frick Coal and Coke kompanijo je bil končan, ko je slednja podpisala pogodbo z uradniki rudarske unije. Pogodba se glasi na ime Lewisa, Murrayja in Kennedyja, treh glavnih uradnikov unije in ne na ime unije kot take. Vsi trije zastopajo rudarje.

Družba se je najbolj upirala odtrgavanju unijskega asessamenta od plač oziroma priznanju unije. Slednjo je s podpisom pogodbe priznala indirektno in kapitalirala pred prvo zahtevo.

Pogodba se tiče pet tisoč rudarjev v "kaptivnih" premogovnikih. Plača je ista kakor jo do-loča lestvica za vzhodno ali apalachijsko okrožje. Pogodba poteče 1. aprila, takrat ko washingtonska pogodba med operatorji in unijo.

Aretacija katoliškega župnika v Nemčiji, ki je tožil komuniste

Berlin, 22. febr. — V Frankfurtu so fašisti aretirali katoliškega duhovnika, ki je spremljal smrt obsojenega komunisti na morišče in mu rekel, naj si vzame za vzgled Krista, ki je šel pogumno v smrt. Fašisti so pa izjavili, da je to "blasfemija, ki jemlje ljudstvu respekt do duhovščine".

Revizija dohodninskega davka sprejeta v zbornici

Washington, D. C. — Nižja kongresna zbornica je v sredo sprejela s 388 glasovi proti 7 revidirano lestvico dohodninskega davka. Nova naredba ima nekatere olajšave za osebe, ki imajo do \$8000 letnih dohodkov. Predlog, da se še letos odpravi davek na bančne čeke in poštnina od domačih pisem znižaja nazaj na dva centa, je propadel. Načrt gre zdaj v senat.

Policijski in privatni napadi so hujski kakor prej, pravi Civil Liberties unija

New York. — Ameriško delavstvo je pod novim "dealom" izpostavljeno številnejšim represijam s strani policije, sto-percentnežev in privatnih prepečev kakor prej, pravi poročilo Ameriške unije za civilno svobodščino. Kapitalisti smatrajo "novi deal" za Coolidgev "novi kapitalizem" in vsakršnim udirajo po delavcih, pravi unija.

"Podjetniki, ki nimajo strahu ne pred generalom Johnsonom niti pred justičnim tajnikom Cummingsom, teptajo vsevprek po delavskih pravicah do zbora-vanja, organiziranja in stavke. Te pravice so spoštovane le tam, kjer je delavstvo močno organizirano.

"Se nikdar ni bila represija proti delavcem tako razširjena kakor od zadnjega poletja sem," pravi poročilo unije. "Sodne prepovedi, vojaštvo, javna in privatna policija, pomožni šerifi, špiuni in čuječniki — vse je naperjeno proti delavstvu."

Od 1. julija do konca leta 1933 je bilo 15 stavkarjev ubitih, 200 ranjenih in stotine aretiranih. Izdanih je bilo nad 40 drastičnih injunkcij. Največ tarčar napadov so levičarske unije. Vladni delavski odbor nima volje ali pa moči, da bi prisilil delodajalce na spoštovanje v zakonu zajamčenih pravic do organizacije.

Najslabše rekorde v delavskih represijah imajo California, Alabama, Illinois, Pennsylvania in vzhodni del Marylanda. Na prvem mestu je California, ki je lansko jesen zatrla sleherni upor najbolj izkoriščenega poljedelskega delavstva.

Lansko leto se je zvišalo tudi število linčanj na 28 v primeri z 10 linčanjmi leto prej. Linčanih je bilo 24 zamorecev in 4 belopolci.

Na drugi strani unija zaznamuje bolj prosvetljeno politiko s strani zvezne vlade. Največ izboljšanja v pogledu administracije je opaziti v delavskem departmentu in v biroju za indijance. Zakoni o imigraciji so upravljeni bolj človekoljubno, prav tako postopanje z Indijanci, v katerem področju so bile uvedene večje reforme.

Nadalje je administracija sklenila odpoklicati vojske s Haitija ter izpustila iz ječe vojne odporne in jim vrnila državljanstvo. V deželi je bilo tudi manj političnih kaznjencev kakor pred letom, na drugi strani je pa več stavkarjev v zaporih.

Sovjeti zahtevajo tri bolgarske komuniste od Nemčije

Berlin, 22. febr. — Sovjetski poslanik v Berlinu je te dni presenetil Hitlerjevo vlado, ko je obiskal zunanji urad in naznanil, da je sovjetska vlada podelila sovjetsko državljanstvo trem bolgarskim komunistom, Juriju Dimitrovu, Vasiliju Tanevu in Blagoju Popovu, ki so bili v zaporu in sovjetski poslanik je vprašal zunanjega ministra, kdaj bodo izpušteni in izročeni v njegovo varstvo, da jih pošlje v Rusijo. Do zdaj še ni dobil zadovoljivega odgovora.

Nameščenci ulične železnice v Clevelandu dobili zvišanje mezde

Cleveland, O. — Arbitražni odbor, ki je reševal mezdni spor med unijo 3000 nameščencev Cleveland Railway Company in družbo, je prisodil nameščencem osem centov zvišanja na uro, ki velja za nazaj od 1. januarja t. l. Stara meza je 57c, nova je 65c na uro.

Tel. Rockwell 4904

ODBORNIKI

GOSPODARSKI ODSEK

POROTNI ODSEK:

NADZORNI ODSEK

POZOR!—Korespondenca s glavnimi uredniki, ki delajo v gl. uradu, so vrši takole:
VSA PRIMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se namlože na predsedništvo.
VSE DENARNE pošiljave in stvari, ki so tičejo gl. upravnega odnosa in jednote vsebu-
jejo se pošiljajo na gl. tajništvo.
Vse zadeve, tihajše so bolniški podpore, naj se pošiljajo na bol. tajništvo.
Vse zadeve v zvezi s blaginjskimi posli, naj se pošiljajo na blaginjsko.
VSE PRITOŽBE glede poslovanja v gl. upravnem odoru naj se pošiljajo Fresh Kaj-
predsedniku nadzornega odora.
VSI PRIZIVI na gl. poroti odnosa so naj pošiljajo na John Gorick, predsednika poro-
nega odnosa.
VSI DOPISI in drugi opisi, naranjala, ogleda, naraščanja in sploh vse, kar je v zve-
z glasilom jednote, naj se pošilja na "PROBETO," 2437 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.
NOTE: Correspondence with the Supreme Office should be addressed on follows:
Communications for the supreme president should be addressed to him.
All remittances of money and business concerning lodges and members other than stu-
benefit should be addressed to the secretary's office.
Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary.
Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken
with him.
Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank
Zeit, chairman of the Board of Supervisors.
Charges, complaints and appeals should be addressed to John Gorick, chairman, Judicial
Committee.

Če se "pesnik" oženi

— Sem. In papa je takoj pr
volil, da se vzameva. Dejal j
da šele zdaj vidi, da ne dobi
za moža pesnika.

Stražnik: Kdo je šofiral?

— Nihče, gospod stražnik, no sedeli zadaj, ko se je p la nesreča.

10

11

Classe

1. 11. 1968

12

00

100

TURŠKEGA

*30
bo*

**Is Diamond Horse-Shoe
Metropolitan Opera House**

To soboto ob 1:35 pop., Eastern Standard Time, bo po Radiu in Plovih omrežjih, NBC LUCKY STRIKE broadcastala Metropolitan Opera Company v New Yorku v popolni operi "TANNHAUSER".

**In Diamond Horse-Shoe
Metropolitan Opera House**

To soboto ob 1:35 pop., Eastern Standard Time, bo po Rdečih in Plavih omrežjih, NBC LUCKY STRIKE broadcastala Metropolitan Opera Company v New Yorku v popolno opero "TANNHAUSEN".

*zakaj imajo Luckies
boljši in rahlejši okus*

Tudi v Turčiji je samo najfinejši tobak izbran za Lucky Strike — najmilejši listi, najbolj nežni, najbolj dišeči. Lucky Strike je na svetu največji uporabljalec finih vrst turškega tobaka. Potem so ti mehki, nežni Turki listi zmešani z izbranim tobakom našega lastnega Juga — da napravijo vašo Lucky Strike cigareto, ki je polno nabasana — tako okrogla, tako trdna — brez zrahljanih koncev. Zato imajo Luckies boljši, rahlejši okus. "It's toasted" — za zaščito grla — za finejši okus.

Vedno najfinejši tobak

in samo srednji listi

Smetana pridelka
"Najmilejší,
najraňejší tabak"

NE opodnji listi—*ti so slabši—brapari in*
veliko peščen.

Louis Adamič

SMEH V DŽUNGLI

AVTORIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRINCEZJENKA
Poslovenil Stanjo Leban

Toda Mila, ki se je čutila odgovorno proti otrokom, mu ni hotela slediti. Prosila ga je, naj bo pameten; saj je ob koncu koncev le drobno zrnice na ogromnem prostoru. Toda Ivan je bil zagledal veliko Resnico; bil je kakor obsejen od nje; kakor Tolstoj je zapustil Milo in otroke ter se napotil, da sam samcat začne živeti preprosto življenje.

Postavil si je šotor blizu Bisbeeja in je delal le toliko, da se je preživljal. Sekal je drva in se ukvarjal z drugimi čudnimi deli, ki so jih ljudje opravljali, preden se je pojavila na svetu industrija. Obiskal je družino in prosil Milo, naj gre z njim; toda Mila ni mogla, če bi tudi hotela. Otroci so doraščali in si mislili, da je mož blazen.

Imela je na stanovanju in hrani rudarje ter tako vzdrževala sebe in otroke dolgo vrsto let.

Potem je Ivan docela izginil. Kakor je Mila zvedela, je prehodil peš vso pot do Novega Yorka. Z vlakom se ni maral voziti, tudi če bi imel potreben denar, ker so železnice del zlega industrijskega sistema; iz istega razloga bi se tudi ne maral vtihotapiti v železniški voz. Razen tega je bil preponosen za kaj takega — on, individualist.

Dospel je v Novi York in tam prišel v stik z dalmatinskimi ribiči, ki so pravkar kupili staro ameriško jadrnico, na kateri so se nameravali vrniti v staro domovino in tamkaj ribariti. Ivan ni imel nobenega ugovora proti ribarjenju in ribičkim čolnom, pa je odšel z njimi.

V Dalmacijo se je vrnil tik pred svetovno vojno. Trdno se je bil odločil, da bo tam živel po naukih in načelih Tolstega. Menil je, da je ljudstvo v Dalmaciji nepokvarjeno in se mu ne bo smejalo.

Ivan je bil pacifist; Tolstega "Bedak Ivan" je bila njegova najljubša knjiga; ko je torej od avstrijske vlade dobil poziv na vojaški nabor, se je uprl in ni maral iti — in nekaj dni nato je bil ustrelen.

Mila je zvedela za njegovo usmrtnost in tedaj se je četrtič omožila s svojim sedanjim možem. Tudi ta je bil Dalmatincec, rudar v Bisbeeju, dober, preprost človek srednjih let. Ime mu je bilo Jurij Tanasij. Z njim je imela v Arizoni enega otroka, svojega zadnjega.

Ko je njen prvi sin dorasel, je šel tudi on k rudarjem. Bil je Matov sin. Ko je drugo leto delal v rudniku, ga je ubila eksplozija pet tisoč čevljev pod zemljo.

Tedaj je Mila pričela sovražiti rudnike in vse, kar je v njih. Nemudoma je hotela zapustiti Bisbee in za vedno odriniti daleč proč od rudnikov. Slišala je praviti o veliki dalmatinski naselbini v San Pedru v Kaliforniji; pregovarjala je Jurija, naj pusti delo in se z vso družino preseli v Kalifornijo.

Krenili so na pot. Jurij se je postaral, vendar je našel delo v neki ladjedelnici v San Pedru. Otroci so doraščali. Najstarejša dva — Dušanova sinova — sta tudi odšla na delo. Bila sta krepka, stremiljiva fanta. Bila sta Američana in sramovati sta se pričela svoje matere, hrvaške priseljenke, in njenega starajočega se, brezpomembnega moža — Bohunka.

Amerika se je priključila vojni in fanta sta stopila v armado. Prvi je umrl za influenco v taborišču na tej strani, drugi je odšel čez morje. Po premirju se je, kolikor je matič zvedela, nepoškodovan vrnil v Združene države, toda poslej ni slišala o njem nikoli več. Ko mi je to pripovedovala, je pripomnila stvarno:

"Amerika ga je pogoltnila. Amerika je tako velika."

Oba Ivanova otroka sta tudi umrla za influenco med vojno, njen zadnji rojenec — Jurijev — pa je umrl za otroško paralizo kmalu po premirju. Tako so bili njeni otroci dragi za drugim. Sedem jih je bilo. Že davno je izgubila vsak up, da bi le kdaj slišala o Dušanovem otroku, ki je izginil po izstopu iz armade.

Med vojno je Jurij Tanasij dobro služil, toda mladane ves denar je šel za zdravniške račune in pogrebne stroške. Kupila sta in plačala majhno hišo.

Ko se je Jurij postaral, mu ni preostalo nič drugega, kakor da se je kdaj pa kdaj vdirjal v pristanu za nosača prtljage. Zaslužil je dovolj, da sta mogla živeti. Potem je nekaj padlo nanj in za vse življenje je ostal pohabljen. To je bilo dve leti, preden sem se seznanil z njo.

Mila je bolehalo že mnogo let. Najprej so se ji pokvarili zobje. Nato se je lotil revmatizem. Potem so jo napadle strašne smrtne bolečine v maternici. Toliko otrok je rodila, pa vselej brez prave nege in oskrbe.

Ker Jurijeva odškodnina ni zadostovala, da bi se preživljala, je šla Mila na delo, da bi preskrbela sebe in moža. Od hiše do hiše je vozila v svojem starem "Fordu" ter prosila za delo, kjerkoli so ji ga bili voljni dati. Obratila se je življenjem, toda vztrajati je hotela do Jurijeve smrti; ni ga hotela pustiti samega. Saj je bil navsezadnje njen najboljši mož.

Zdaj pa je bilo videti, da je prišel konec za vselej. Zdravila, ki jih ji je dajal zdravnik, niso več učinkovala. "Toda", je dejala, "nič zato. Jurij bo živel kvečjemu še nekaj let. Hišo ima. Lahko jo proda in zadosti bo imel."

IV.

Slednjič je prišel zdravnik.

Se enkrat je odprla oči in mi skušala dopovedati, da leži na neki mizi v njeni hiši račun za plin od zadnjega meseca, pa naj blagovolim paziti, da bo plačan. Jurij ne more iz hiše. V skodeli nad likom v kuhinji je še nekaj malena denarja.

Zahvalila se mi je za rum; zelo dobro ji je del. Zahvalila se je zdravniku za ves trud, ki ga je imel z njo, in ga prosila, naj popazi malo na Jurija. Dogovorila se je bila s sosedo, da mu bo skrbela za hrano in pazila, da ne bo umrl v lastni nesagi.

Poklicali smo rešilni voz, toda umrla je, še preden je prišel.

TRIINDVAJSETO POGLAVJE

Stefan Radin (Konec).

I

Nekega sobotnega popoldneva zgodaj v letu 1925. sem stopil v knjigarno prijatelja Stanleya Roseja, ki je bila v stranski ulici blizu bulvarja v Hollywoodu.

"Včeraj je bil pri meni človek, ki je trdil, da vas pozna," je rekel Stanley. "Vaš rojak. Tak je kakor kak Napoleon, vedenja pa je malo prismojenega. Stefan Radin — Radin ali nekaj podobnega... Bral je vaš članek, ki ste ga objavili v nekem magazinu, in iz opazk o sodelavcih je doznal, da živite v južni Kaliforniji. Mislil, da je za poskušnjo in na slepo srečo prišel vprašati k meni, če vas morda ne poznam. Povedal sem mu, da kdaj pa kdaj prihajate v mojo knjigarno. Potem mi je pustil svoj naslov. Silno rad bi vas videl. Stanuje v Marcu Polu, ima, kakor je videti, obilo denarja in skuša priti k filmu za igralca..."

(Dalje prihodnj.)

Zapiski političnega kaznjence v Italiji

Za Prosveto napisal Peter Zele

(Nadaljevanje.)

Par dni je trajalo to. Poveljnik se je zanimal zanj in poizvedoval po kaznjencih, kako je z njim. Seveda je sumil, da se potvarja, vendar mi ni mogel dokazati, pa ga je pustil, naj nori. Peti dan ga je ukazal priverzati na prislino posteljo, nekaj dni nato pa je Salvator že odhajal.

Tudi zli' Domenico in Pippo sta se vrnila v navadne celice. K nam pa so prinesli spet Simona. Shujšal je, odkar smo ga zadnjič videli. Ne bo dolgo več jedel kazniškega kruha.

Prišla sta dva "novinca", že omenjeni Tozzi in Trojer, tirolski Nemec. Zanimiv je bil njegov prihod. V celico je vstopil visokorasel, plavalas mladenič. Njegov obraz je bil izmučen in izpit. Oziral se je po sobi, kot bi iskal nekoga, potem se je obrnil k zdravniku, ki je vstopil istočasno z njim v brlog.

Na njegovo nemo vprašanje mu je ta odgovorjal:

— Tu se boste počutili dobro. Glejte, tam-le sta dva vaša rojaka. Lahko se boste razgovarjali z njima.

Trojer je v naglici prihitel k meni.

— San' Sie an' Troler?

— Ne, Primorec sem. — Vendar me je veselilo, da je prišel nekdo, ki ni Italjan. Začel sem si tudi jaz vsaj te spremembe.

— Kaj pa pravi ta čema, da sta moja rojaka? No, da, od Italjana ne smeš pričakovati bogve kakšnega zemljepisnega in jezikoslovnega znanja. Prekleta drhal!

Par dni zatem je hotel zdravnik slišati pogovor v avstrijskem jeziku. Namuzal sem se, ko mi je izrazil to svojo željo in se razgovarjal z Janezom in Trojerjem. Zdravnik nas je poslušal kakor bi imel pred seboj nekaj nenavadnega, potem pa je pripomnil:

— Si, si, una lingua gutturale.

Sele tedaj sem mu pojasnil, da sem govoril z enim Slovencem in z enim Nemcem, z vsakim izmed njih v njegovem rodnem jeziku. Neverjetno me je pogledal in vprašal:

— Kaj niste govorili avstrijski?

Malo čudno se mi je zdelo to vprašanje akademično izražene Italijana pa kaj sem hotel. Moral sem ga poučiti, kaj je bila in kakana je bila toliko osovražena Avstrija in kateri narodi so živeli v njej. Čutil pa sem neko zadoščenje, da se mi je kot kaznjencu in bivšemu Avstrijcu (ki sicer Avstrije ni ljubil) ponudila prilika podati malo lekcijo temu domišljavemu

Lahu. Obenem sem si mislil, da so se Italjani borili za svobodo "neodrešenih" bratov, čeprav niso vedeli, kje se nahajajo ti bratje in nehoti se me je vzbudilo vprašanje: Kaj in kje je vzrok vojni? Odgovor je priplaval iz obraza meni nasproti stoječega zdravnika in je bil kratek pa tehten: V ljudski nevednosti in v pomanjkanju izobrazbe.

Vzroki, pravi vzroki, so sicer drugi, ali če bi bilo ljudstvo dovolj izobraženo, bi jih spoznalo ter bi jih skušalo odpraviti. Postali bi nevedrni in bi izginili. Bogastvo zemlje bi služilo svojemu pravemu in edinemu namenu. Koristilo bi celokupnosti in ne samo posameznim skupinam, ki strmiijo le za lastnim dobičkom in da ga dosežejo, izčepajo, izkoriščajo in izmoghavajo vse ostalo človeštvo. Potvarjajo zgodovino, ustvarjajo umetno navidezno in namišljene pravice, izrabljajo idealizem, vse v svrhu, da pripravijo ugodna tla sovražnemu razpoloženju med ljudstvi in narodi, ki navadno konča v nečloveškem, zvrinskem klanju in uničevanju človeških dobrin, njegovega bogastva in blagostanja.

Pozni rodovi plačujejo tem mogotcem in njihovim naslednikom stroške take krvave igre. Rod za rodom dela in gara in ustvarja nova bogastva samo za nje. Nikdar jim ni dovolj, nikoli se ne prenasitijo, pohlep

raste in se veča z vsakim dnem. A, vi trpini, mučite se, trudite se, da napolnete njihova nenasitna žrela. Kaj zato, če ste izmučeni, če gladujete, če vaši otroci stradajo in so bosi in nagi. Le delajte, sužnji, oni hočejo še več. Nikdar jim ne bo dovolj, zato ne pričakujte od njih besede: Dosti je! Oni hočejo živeti dobro, hočejo zabavati, hočejo vladati in le z vašo pomočjo in z vašim trudom lahko to dosežejo.

Tozzi je dosmrtnik. Kaznovan je bil radi tatvine za nekaj let ječe in prestajal kazen v kmetijski koloniji. Izmed kaznilnic so te še najbolj znosne, kar se tiče prostega gibanja in discipline. Nahajajo se na otokih Capraia, Sardinija in drugih, katerih imena se ne spominjam. Z otokov je slučajen pobjeg lažji kot pa iz kaznilnice, zato radi prosijo nekateri arestanti, da jih dodelijo k kmetijski koloniji. Morajo pa poprej prestati najmanj tretjino kazni in se ves čas dobro obnašati. Tudi ne sme biti sicer kazen previsoka.

Tozziju je bilo vse to znano. Prilagodil se je vsemu, disciplini in šikanam, z edinim namenom, da bi srečno prišel tja. Posrečilo se mu je. Ko pa je bil konečno tam, je seveda tuhtal in študiral, kako bi jo popihal. Dogovorila sta se konečno z nekimi tovariseri o načrtu in ko se je ponudila prilika, sta ga izvedla. Delala sta precej daleč od "hiše" na polju. Nadzoroval jih je samo eden paznik. Pobila sta ga na tla, ga zvezala, zamašila usta, odvzela orožje in ušla. Ko jih ni bilo zvečer "domov", so jih seveda iskali, našli pa so samo paznikovo truplo. Paznik se je med tem časom namreč zadušil.

Tozzijevega tovariša so pozneje zasledovalci ustrelili, on sam pa je srečno odnesel pete, se klatil nekaj časa po Sardiniji, dokler se mu ni posrečilo preiti zaliv sv. Bonifacija. Izkrca se je v Korziki, od koder se je vrnil v domače kraje, ko ga je dohitela vest, da je oče na smrtni postelji. Po četrti smrti je pohajkoval in kradel, dokler ga niso izsledili karabinerji in ga spravili na varno. Na procesu je izvedel, da bo moral umreti v ječi, katere se je hotel rešiti.

O njem bom mogoče še kaj omenil v mojih zapiskih.

VII. Številka 3845.

Prinesli so ga bolničarji na stolu in ga položili na posteljo, ki jo je medtem pripravil pomočnik. Mrtvoud ga je zadel. Obstopili smo ga in eden izmed bolničarjev — Forti iz Como — je pripomnil:

— Tega bomo kmalu odnesli, kjer ni muh.

Jetnik, zajeten in močan možakar iz rimske okolice, je zabornil oči proti njemu in na lice mu je pripolzel debela solza. Tudi mene je dirnila ta nemestna opazka, pa kaj hočem, smo pač v ječi, kjer ljudje niso preveč tenkovestni, še manj pa obzirni.

3845. se ni mogel niti zginiti.

Vse je bilo mrtvo v njem, edino srce mu je še nalahko bilo in povzročalo leno kroženje krvi po omrtnični kepi mesa.

Pometač se je strašno jezil, ker se mu je pomnožilo delo. Pitati je moral mrtvoudnika kot otroka in ga čistiti, kar je delal z veliko nevoljo, ki se je jasno odražala z njegovega obraza. Klol je pri tem poslu vse, žive in mrtve. Včasih je zagrabil ubogo, nepremično telo in ga tresel kot divji. Nam je to nečloveško početje presedalo, v srcih se nam je vzbujalo sočutje do revnega sotrpina in jeza nas je grabila, ko smo morali nemočno in neboljani prisostvovati izbruhom okrutneže. Radi bi mu pomagali in pošteno naklestili zverino v človeški podobi, pa smo bili brez vsake moči, betežni, izpiti in izmučeni. Molčali smo.

Sele tretji dan, ko se je ta prizor le ponavljal, sem odkrival k pometaču in mu zagrozil:

— Če ne bodele prenehali mučiti tega reveža, vam razbijem glavo.

— Glej ga, kdo se je pokazal! Sunem te, da se ne boš nikdar več dvignil.

Res se ne bi mogel upirati korenjaškemu starcu. Skoraj štiri letna ječa in bolezen sta me

uničili docela. Toliko, da se še gibljam z mojimi bergljami. Zadnje čase pa se je moje žet itak slabo zdravje še precej poslabšalo. Zvečer imam mrzlico in tresem se včasih kot trepetljika.

Pometač bi se v resnici rad pognal v mene, ali zlovesče in nič dobrega obetajoče oči drugih jetnikov so ga zadržale. Giovannetti se mi je približal in mi zašepetal:

— Nič se ne bojte, moje palice tudi nekaj zaležejo.

Corri pa je iskal med hladnimi gubami rezilo. Pometač se je zato zadovoljil s kletvicami in prerekanjem.

Vicenzo, če ne marate vršiti službe, kakor je predpisano in kot se spodobi, pustite jo! Saj je mnogo takih, ki bi radi zaslužili tistih par lir, mu je zaklical Giovanni.

Mar bi jih ti rad, sraka pisana in našopirjena? Pripraven se mi zdiš in najbrže tudi dobro navajen mešanja raznega blata in nesnage. Rodil si se itak v blatu in smradu.

Molčite, dokler je še čas! Ne bi rad napadel starca, ki bi mi bil lahko dvakrat oče, če bi ga maral.

Vicenzo je umolknil. Ustrašil se je mladica; Giovanni je zdrav in močan, le par bezgavk ga nadleguje na vratu. Ostal je pri nas, ker je patrov prijatelj in ne radi boleznij.

Drugi dan po tem dogodku se je stanje številke 3845 jako poslabšalo. Pa tudi Sardinijec Bernardo je bil več na onem svetu kot na tem. Življenje obeh se je bližalo koncu in tudi njihovo trpljenje.

Bernarda sem skoraj pozabil v teh zapiskih. Bil je tako miren človek, da se ni niti vedelo, da je med nami. Parkrat sem govoril z njim. Pripovedoval mi je z izmučenim, šepetajočim glasom svojo povest brez vsake pritožbe, brez sovraštva. Kakor da bi moral tako biti.

— Morda mi je bilo odločno tako, je zavrnil.

Poznalo se mu je, da je potomec Saracenov in Italjanov. Fatalizem pomešan z brezbriznostjo.

Neki jetnik mi je opisal Sardinjce s temi pr besedami: Sardinjci so ali zelo dobri, ali pa vražji. Srednje poti ne poznajo.

Uvrstil sem Bernardo med dobre in če je res ustvarjen raj za dobre, se v njem gotovo veseli tudi Bernardo, čeprav je postal na svetu ubijalec, kajti bil je dober.

Jetniški kaplan je prišel spovedat umirajočca. Z rimskim okoličnikom je imel težak posel. Revež ni mogel govoriti in tudi slišal ni menda več, zato ga je kaplan samo mazilil. Bernardo pa je bil še pri zavesti. Spovedal se je mirno, brez vsake bojazni. Celot obraz mu je zardel nekoliko, ko je zadostil svojim verskim čustvom.

Kmalu po spovedi se je kaplan vrnil z obhajilom. Štirje kaznjenci-dosmrtniki so nosili mali baldahin, pod katerim je stopal duhovnik s ciborijem v rokah, pred njim pa je žvenkljal oni šepaveč, ki sem ga srečal ob mojem prihodu. Bil je za cerkev.

nika in pisarniškega stanem.

Kaplan je obhajal Bernar-ki je s komaj slisnim ponavljal za njim besede: ljubim te!

Arestanti so prisostvovali redu s precejšnjo pobožnostjo, le Corriju in vannijsu se je zdel obred den tolike pozornosti in v miv. Malomarno, skrajno vražno sta zrla don Mar- in v srcih sta gotovo ču- por proti njemu. Bago- se mu je naskrival celo. Tudi meni so se porajala na čustva v tistem tren- Motril sem don Mar- si misli, da bi moral duhovnik več sočutja do njih bitij, ki so obsojeni časno, toda gotovo izumi- Res da so se pregrešili ti- proti človeški družbi in zakonom, proti bogu, ki časti in proti naukom, ki oznanja. Ali ljudje so, in krvi kakor je on. Pa so sočutja in tolažbe. Pa so ljubezni in spodbude, ko se jim bo njihovo sta- dejanje pristudilo, da ga obžalovali in se ga bodo

On pa se ni niti pokazal- nami do danes, kaj še da rekel dobro besedo. K na- haja le, kadar kdo umira- mo tedaj, če ima umirajo- nar. Njegov obisk mu- plačan. V cerkvi sicer u- šeni nauk: Ljubi svojega- njega kot samega sebe, mu noče slediti. On ga- zna, ne dopade se mu.

Primerjal sem don Ma- ja s kaplanom v sodnijski- porih, kjer sem prebil vsi- leta. Kakšna razlika! On- je zahajal k nam po d- trikrat na teden, vedno- ga obraza, nas zabaval, p- dnevnice novice in na- Bodril nas je in nam vzb- panje. Kretal se je med- s svojim malim telescem- podobnim obrazom, kot- bil naš dober znanec in- telj. V njem ni bilo ni- verske nestrpnosti. Spoš- prepričanje in ideje dra- dosledno zagovarjal vsi- vsake vsiljivosti. Skual- dobiti človeka s svojimi- in dejanji, ne da bi se va- Pomagal je marsikomu. Je prinesel perila, omeni- ka, tretjemu pa celo d- kar je bilo strogo prep- Bil je človek. Ostal m- prijetnemu spominu, pripada kasti, ki je po- Kristusov nauk.

(Dalje prihodnj.)

ZENITBENA PONUD

Rad bi se seznanil z v- vatico ali Slovenko v sv- nitbe. Žensko v starost- 48 let. Jaz sem samec- veseli, naj piše na nasl- M. Mlinac, R. F. D. 4, Mel- Pa.

DOBITI ŽELIM

žensko za domača hiš- Žensko, ki ima rada- otroke, in je srednje- Plača in drugo po dogov- šite za pojasnila na- VDOVEC, 2657 S. La- Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de

Tiska yabila za veselico in shode, vizitnice, knji- knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva- slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskar- Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4904

Chicago, Ill.

Tam se dobe na šolje tudi vse ustrezne poizkuš